

Een land met veel gezichten

Van 16 juli tot 16 augustus bezochten we de Socialistische Republiek Vietnam. Deze reis werd door de VGN georganiseerd als voorbereiding voor het volgende CE-onderwerp: 'Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam'. We zagen historische plekken, proefden sfeer, ontmoetten getuigen.

De reisorganisatie SRC, die samen met Tuliptours de invulling van onze boeiende tocht verzorgde, gebruikte de titel 'de vele gezichten van Vietnam'. En terecht: het land is inderdaad veelzijdig. Ho Chi Minh City, nog steeds ook wel Sai Gon genoemd, is een kosmopolitische, bijna decadente stad waar je je nauwelijks in een socialistisch land waant. Na de drukte daar zijn de vruchtbare en waterrijke Mekong-delta met zijn overvloed aan groenten, rijst en fruit, en het rustige, koele, 'Franse' Da Lat een verademing. Vietnam op zijn smalst wordt doorkruist door de immer kapotte verkeersader Highway 1, aan weerskanten omzoomd door onmetelijk rijstvelden en restanten van de Cham-cultuur, maar er zijn ook enkele nog steeds wat mondaine badplaatsen die volop werden bezocht door Amerikaanse gr's en nu vooral bij Australiërs in de smaak vallen.

Jef en Marleen van Riet zijn Vlaamse historici en geven al jaren les in Eindhoven op het Pleincollege Van Maerlant.

Het noordelijke Ha Noi is duidelijk minder westers en etaleert zijn status van socialistische hoofdstad. Er rijden echter niet minder toeterende brommers dan in het zuidelijke Sai Gon.

De tien verlengers trokken tenslotte ook nog naar het schitterende bergland van het noordwesten dat bewoond wordt door bijna zestig kleurrijke minderheden.

Er viel dus enorm veel te beleven. Wij zouden een hele Kleio met het reisverslag en de foto's erbij kunnen vullen. We kozen ervoor om een selectie te maken van de hoogtepunten.

De Chamtempels van My Son

In de buurt van Hoi An, in een aardige vallei, ligt de tempelstad My Son bij de 'mooie berg'. De tempels dateren uit de zevende tot de dertiende eeuw. Zij werden gebouwd door de koningen van de Champa en zijn gewijd aan Hindoegoden, waaruit blijkt dat deze cultuur sterk verwant is met de Indische. Het Champa-koninkrijk omvatte gedurende veertien eeuwen delen van Centraal- en Zuid-Vietnam. Het

lag ingeklemd tussen het land van de Viet in het noorden en dat van de Kmer in het zuiden. Na vele oorlogen kwam er in 1820 een einde aan het koninkrijk met de vlucht van de laatste koning naar Cambodja. Er leven nu nog ongeveer 100.000 Cham in Midden-Vietnam. Van de zeventig tempels die hun koningen in de loop der eeuwen ter ere van de goden en zichzelf hebben opgericht zijn er nog maar twintig over. De meeste zijn tijdens de oorlog door de Amerikanen gebombardeerd. De hoofdtempels, kalans genoemd, zijn gewijd aan Shiva. Het bouwmetaal is baksteen en er werd geen specie gebruikt. Het dak heeft de vorm van een boot, wat zou wijzen op contacten met zeevarende volken uit Indonesië.

Het zomerpaleis van Bao Dai in Da Lat

We waren het er over eens dat dit buitenverblijf van de laatste Vietnamese keizer een hoogtepunt op onze reis was. Bij een zomerpaleis van een Aziatische vorst verwacht je pracht en praal en krullerige oosterse ornamenten. Maar toen we voor het vrij strakke gebouw stonden schoten

ons namen te binnen als Dudok en Berlage. Het paleis dateert dan ook uit de dertiger jaren en de Europese invloed is duidelijk merkbaar.

Minder Europees geïnspireerd waren de olifantenjachten waarvoor de keizer hiernaartoe kwam.

Het interieur verbaasde ons nog meer: alle vertrekken zijn sober gemeubileerd naar de architectonische opvattingen van de jaren dertig in het westen.

Het zomerverblijf wordt druk bezocht door binnenlandse toeristen. De bordjes met 'ne pas toucher' worden gewoon genegeerd en Vietnamese kindertjes tokkelen vrolijk op de piano van de keizerin. Naar voorbeeld van de plaatselijke toeristen gebruikten wij even de keizerlijke telefoon; verbinding met Nederland bleek jammer genoeg niet mogelijk.

De keizerlijke stad Hue

Het bezoek aan deze voormalige keizerlijke hoofdstad, de 'stad der harmonie', was ook een hoogtepunt. De Vietnamezen zijn terecht trots op dit centrum van cultuur, want hier is hun authenticiteit het beste bewaard gebleven.

Centrum van het oude Hue is de Citadel met de Keizerlijke Stad en daarbinnen de Verboden Stad. Een vergelijking met de Verboden Stad van Peking gaat niet helemaal op omdat deze keizersstad vele malen kleiner is en Amerikaanse bommen ook hier hun vernietigend werk hebben gedaan. Driekwart van de Verboden Stad werd in 1968 weggevaagd. Met de hulp van de Unesco werd echter al een deel weer opgebouwd.

Dat het oude Hue tot Werelderfgoed verklaard werd, is de persoonlijke verdienste van professor Phan Tuan An. Tijdens een bezoek aan zijn huis vertelde hij ons over de aanleg van zijn tuin en de bouw van het huis naar eeuwenoude boedhistische traditie. In zijn huis, een museum op

Boven: Straatbeeld in Ho Chi Minh Stad.

Midden: Kolonel Diep In Put, die vertelde over de tunnels van Cu Chi.

Onder: Professor Phan Tuan An.

zich, bewaart deze wijze en waardige man allerlei voorwerpen die herinneren aan zijn adellijke afkomst: zijn grootmoeder was prinses en gehuwd met een keizerlijke mandarijn.

Enkele kilometers ten zuiden van Hue ligt de Thien Mu-pagode waarvan de stupa het symbool werd van de stad. Jammer genoeg stond hij in de steigers!

En dan: de confrontatie met het recente verleden.

Het meisje van de foto

Op weg naar de Cao Dai-tempel en de Cu Chi-tunnels had onze gids Hoang een verrassing: 'Misschien is hij thuis. We stoppen dadelijk bij zijn café'. 'Hij' is Phan Than Tan, de broer van Phan Kim Phuc, wereldberoemd als 'het meisje van de foto'. Hijzelf is de huilende jongen vooraan links. Ook hij werd verminkt bij de Amerikaanse aanval: zijn gezicht was verbrand en hij heeft een oog verloren.

Rustig vertelt hij over die verschrikkelijke dag. Op geen enkele manier wil hij van zijn quasi-beroemdheid profiteren. Toen we weer in de bus zaten was het even stil!

De Cu Chi-tunnels

Aan de Sai Gon-rivier heeft het Vietnamees verzet al in de veertiger jaren, dus tijdens de Franse overheersing, tunnels en schuilplaatsen

gegraven. Later heeft de Vietcong het systeem verder uitgebouwd. De 'iron triangle' werd uiteindelijk een stelsel van 250 kilometer gangen in de rode klei en vormde een complete stad/legerbasis onder de grond.

Bombardementen konden deze ingenieuze constructie nauwelijks beschadigen.

Een bezoek aan de tunnels is voor ons westerlingen een penibele activiteit: ze zijn laag, smal, vochtig en bloedheet. Bij het complex worden hier en daar wat leefomstandigheden geënceneerd en ook zijn er verschrikkelijke soorten valkuilen gereconstrueerd.

Ter plekke werd de ontvangst verzorgd door Diep (spreek uit: Diëp) In Put, kolonel en veteraan van het verzetsleger. Het werd een van de vele officiële, voorgeprogrammeerde ontmoetingen. Op onze vragen volgde een voorgekauwd of ontwijkend antwoord.

De Veteranenclub van Sai Gon

In deze club werden we verwelkomd door generaal Phan Kha Chy, volksheldin Ta Thi Kieu en nog twee kolonels, alle vier veteranen van de Franse en de Amerikaanse oorlog. Allereerst kregen we een lesje geschiedenis van Vietnam, waarbij ze benadrukten dat hun vaderland veertien oorlogen met een bezetter moest voeren. Hun eigen bijdrage kwam aan het eind natuurlijk uitvoerig ter sprake. Daarnaast wezen

zij erop dat oorlog tegen een bezetter altijd een zaak was geweest van het hele volk.

Tegenwoordig houden de 3 miljoen veteranen (waarvan er 400.000 in Sai Gon wonen) zich bezig met opvoedende, culturele, organisatorische en sociale taken. De meesten hebben een functie in de stadswijken. Zij zorgen er dus voor dat het leven in Vietnam vanaf de basis in communistische banen wordt geleid.

Nguyen Nga-centre in Qui Nhon

Halfweg tussen Nha Trang en Hoi An ligt het provinciestadje Qui Nhon. Hier bezochten we een centrum voor jonge slachtoffers van Agent Orange.

Sinds 1993 zorgt mevrouw Nguyen Thi Thanh Nga voor de opvang van tientallen gehandicapte kinderen. Samen met enkele van haar beschermelingen vertelde zij ons hoe ze tracht zonder overheidssteun jongens en meisjes voor te bereiden op een zelfstandig actief leven in de maatschappij. Haar jongeren doen van alles: ze leren Engels, oefenen met de PC, musiceren en tekenen en doen aan handvaardigheid. De zelfgemaakte producten proberen ze als jonge ondernemers aan de toeristische man te brengen en op die manier hebben ze een eigen bron van inkomen.

Ideeje voor een steunactie?

Het drama van My Lai - de dochter van een overlevende bij een foto van de beruchte Amerikaanse luitenant Calley. Rechts de laatste overlevende, die er nu nog is.

My Lai

Nog geen 24 uur na Qui Nhon stond een nieuwe confrontatie met de gruwel van de oorlog op het programma. In het dorp Son My, waar van My Lai een gehucht is, is een gedenkplaats met museum en monument, die herinnert aan het bloedbad van 16 maart 1968.

We werden opgewacht door de dochter van een van de weinige overlevenden, die er gids is. Geëmotiveerd maar sereen vertelde zij wat haar dorp en haar volk op die dag overkwam. Onder de indruk wandeden we door deze oase van doodse rust en ontmoetten een oude vrouwtje, dat volgens onze plaatselijke gids nu de laatste overlevende is van het bloedbad. In haar typische zithouding vertelde zij, tot tranen bewogen, maar zonder wrok, haar belevenissen op die gruwelijke dag. Ontroerd bedankten wij haar en wensten haar sterkte, moed en vrede toe.

Tijdens het bezoek aan het kleine museum, werden we geconfronteerd met de indertijd niet gepubliceerde kleurenfoto's van de Amerikaanse legerfotograaf Haerberle. Toen deze beelden in 1969 wel openbaar gemaakt werden, werd de afkeer van de oorlog flink aangewakkerd!

De broer van Kim Phuc vertelt het verhaal van 'de' foto. Marleen van Riet en haar collega's luisteren getroffen.

Dien Bien Phu en het kleurrijke Noordwesten

Na een aantal dagen in Ha Noi, waar we uiteraard de obligate pelgrimage naar het Mausoleum van Ho Chi Minh ondernamen, trokken nog tien moedigen voor acht dagen naar het noordwestelijke bergland. Deze streek is duidelijk minder ontwikkeld en de tocht werd dus heel wat primitiever.

Alle ongemakken waren snel vergeeten bij het bezoek aan Dien Bien Phu. Het was zeer de moeite waard om de plek te zien waar de confrontatie plaatsvond tussen de arrogante Franse militairen en de slimme Vietminh. Een wandeling naar het hoofdkwartier van generaal Giap, diep in de bossen liet ons inleven in de moeilijke situatie van 1954: in ganzenpas, langs smalle paadjes, in een tropische hitte, zwaarbepakt trokken Vietminhstrijders van hier naar hun stellingen in de bergen.

Vanaf heuvel A1, indertijd 'Eliane' genoemd, naar een van de vele maitresses van de Franse generaal de Castries, hadden we een goede kijk op de omgeving van het stadje. Daar konden we ons voorstellen hoe kwetsbaar de Fransen zich hadden genesteld. Het keteldal was bovendien vele malen groter dan we hadden verwacht.

In het plaatselijke museum wordt de slag geëvoceerd door een combinatie van een video en een maquette met

veel lichtjes. Het materiaal is er ook op cd-rom te koop, maar dan moet wel de verantwoordelijke ambtenaar met de sleutel van de kast aanwezig zijn.

De reis werd besloten met een tweedaags bezoek aan Sa Pa. In en om dit bergstadje wonen ongeveer 57 etnische minderheden, bijvoorbeeld de Dao. Dit zijn vriendelijke mensen die kleurrijk gekleed gaan en waarvan de vrouwen de kost verdienen. Zij produceren en verkopen hun textiel, terwijl hun mannen de tijd hangend op hun brommer doorbrengen. In deze omgeving kregen we een indruk van het andere Vietnam, letterlijk ver weg van het drukke Ha Noi en Sai Gon.

Ten slotte

Het zal u wel duidelijk zijn dat we dankzij het verzorgde programma van SRC-reizen en Tuliptours een boeiende en leerrijke studiereis maakten. Onze Vietnamese gidsen Hoang en Tom hebben ons veel interessants over hun land verteld en laten zien. Johan Raven, penningmeester van de VGN, wist alles voortreffelijk in goede banen te leiden.